

navadno potrebo, da bi mu vendar ne bilo treba svojega gozda sekati v škodo. Tako bi moral vsaki gospodar misliti in tako tudi ravnati.

Platnino prav lepo oprati. V Holandiji, kjer imajo posebno mnogo in zlo lepe platnine, jo znajo tudi perice lepo belo oprati; to pa dosegnejo s tim, da v vodo, v kateri se platnina k slednjemu izpira, vržejo malo boraksa (borax), kateri platnini celo ne škodi.

Dobra tolkla. — Ako se tolkli t. j. jabelkovec ali hruškovec pridene nekoliko navadne soli, predno začne kiseti, se prej očisti in dalje dobra obrani. J. Ž.

Čujte, kaj dela kmetijska družba v Gradcu!

C. kr. kmetijska družba za Štajersko v Gradcu izdava vsakih 14 dni časnik pod imenom „Wochenblatt“, ki nam pripoveduje v 21. listu t. l. in sicer v prilogi, kaj se je vse godilo pri 44. občnem zboru. Druge enake družbe se potegujejo za poduk v kmetijstvu že v malih šolah in se trudijo za to vse hvale vredno reč privabiti učitelja duhovskega in posvetnega stana, ker vejo, na kolikor bi ravno duhovniki pospešiti zamogli taj poduk. V Gradcu pa je kmetijska družba v občnem zboru sklenola šolo odtrgati od cerkve (stran 2. omenjene priloge), t. j. duhovnikom prepovedati taj nauk. — Da pa bode kolobocija popolna, piše 21. list te kmetijske družbe na strani 1865. od besede do besede: „Der Gebildete, der entweder wohlhabend ist oder durch seine Wissenschaft leicht zu Geldmitteln zu kommen weiss, braucht für diese Welt keine Religion, ja sie würde ihm sogar nachtheilig sein, weil er hiedurch in seiner Handlungsweise beschränkt wäre; aber für den gemeinen Arbeiter ist dieselbe auch dann nothwendig, wenn es weder Himmel noch Hölle gäbe.“ To je: Izobraženi ljudje, ki imajo kaj premoženja ali pa si lahko z svojimi znanostmi pridobijo denarja, ne potrebujejo za taj svet nobene vere, ona bi jim celo škodljiva bila, ker po tem ne bi mogli storiti, kar hočejo; za prostega delavca pa je vera potrebna, če ravno ne bi ne nebes ne pekla bilo.

Na dalje pravi modrijan omenjene kmetijske družbe, da nas bode le policija spametovala, torej menda misli, da je naša sveta vera le policijski pripomoček, da se ne bi toliko hudobij po svetu godilo.

Če bode g. dr. Hlubek, vrednik „Wochenblatta“ in tajnik te družbe svoj 21. list bolj na tenko prebral, se bode menda zavedel, zakaj ga je ravno več slovenskih duhovnikov o njegovem namškutarenju prašalo. Sicer pa želimo taki kmetijski družbi dobro srečo, slovenskih podpornikov bode zanaprej menda malo imela. Z Bogom!

Posveten kmetovavec.

Kaj pa je konkordat?

Že dolgo časa sem novine o konkordatu govorijo, in tudi slovenske novine morajo stvar omenjati, da Slovenci zvedo, kaj se po svetu godi. Marsikom je pa gotovo ta stvar neznana; toraj jo v kratkem razložimo, da bodo Slovenci znali, kaj je konkordat in potem sami lahko razsojevali, kdo da ima prav: mi, ki se za-nj potegujemo, ali pa nemški in nemškutarski svet, ki soper konkordat rogovili.

Konkordat je tuja, latinska beseda, ki pomenja po našem pogodbu, in da ločimo pogodbu od pogodbe, recimo: da je cerkvena pogodba. Kdo sklepa to pogodbo? Od ene strani sv. Oče papež, kot namestnik in poglavar vesoljne katoliške cerkve; od druge strani pa vladar, kot namestnik in poglavar cele dežele. — Cerkev je vidno kraljestvo Božje na zemlji in dela za večno srečo in s tem tudi za časno svojih otrok; država dela za časno srečo državljanov; ima tedaj drug namen, kakor sv. cerkev. Ena kakor druga ima svojo posebno oblast, in tudi pomočke, s katerim dosega svoj namen: cerkev ima Božjo oblast in svete, duhovske pomočke; država ima svetno oblast in tudi svetne pomočke. Vsaka dela tedaj na svojem mestu; toraj nima sv. cerkev državi v posvetnih rečeh zapovedovati, pa tudi država ne sme svete cerkve motiti v njenem delokrogu. Dokler vlada spoštuje cerkvene pravice in so njene postavbe v soglasju z postavami Božjimi, je tudi ljuba zastopnost med državo in sv. cerkvijo. Če si pa vlada privojuje preveč pravic, ter cerkev ovira, da ne more po svo-

jih postavah delati, nastane žalosten stan, da se marsikaj godi, kar ni po Božji volji in vernikom v veliko dušno škodo. — In glejte taka je bila v našem cesarstvu, dokler niso sedanjí cesar vlade nastopili.

Le nekaj naj omenimo. Nijeden škof ni smel pisati pastirskega lista svojim ovčicam, preden ga ni posvetna gosposka prebrala in pristigla, kakor je hotela. — Ako je škof imel z naj višim poglavarjem sv. cerkve kaj govoriti, je to šlo le skoz posvetno gosposko; in če je papež imel kaj naznaniti kat. vernikom, se je to le goditi smelo, ako je posvetna gosposka to naznanilo pregledala in odobrila; dostikrat se je pa naravnoč prepovedalo razglasiti besedo naj višega pastirja. — Za učitelje sv. vere v gimnazijah in viših šolah, kakor tudi v bogoslovskih šolah je imela le posvetna oblast pravico imenovati može, ki so ji bili všeč in škofi so morali molčati. — Marsiktera nepostavnost je bila v zakonskih zadevah, ki jih je večidel v rokah imela posvetna gosposka, kakor tudi cerkveno premoženje, tako da cerkev ni ž njim nič zapovedati imela. — Tako daleč je bila vlada prejšnjih let segla v pravice sv. cerkve, da se brez dovoljenja posvetne gosposke ni smela nobena pobožna družba vpeljati, ne poseben cerkveni shod obhajati, da še postava je bila, koliko sveč se sme pri sv. maši nazgati! — Iz vsega tega, posebno pa, ker so se mladi duhovniki blizo do početka tega stoletja v slabem, nekatoliškem duhu izrejali, se je rodila neizrekljiva mlačnost in nemarnost, posebno pa pri gosposkem stanu, ki je vse spoštovanje do cerkve izgubil in za njene zapovedi se zmenil ni.

Tako ni moglo in ni smelo daleč biti, in presvitli cesar so brž v začetku svojega vladanja spoznali, da je treba naj poprej sveti cerkvi železje odvzeti, v katero je bila poprejšno dobo vkovana, potem je upati, da bo svet boljši. Tako se je tedaj leta 1855. s svetim Očetom cerkvena pogodba sklenola, v kateri so cesar Bogu in cerkvi dali, kar je Božjega, so pa tudi sveti Oče cesarju radi privolili veliko pravic, katerih je pošten katolišk vladar vreden.

V tej pogodbi je tedaj na eni strani cesar v imenu svoje vlade, zakaj le vlada je cerkvi pravice jemala, a ne ljudstvo katoliško; na drugi strani je pa vidni poglavar sv. cerkve in vsi avstrijski katoličani, kateri so zadobili pravice, ki jim po Božji volji grejo, tako da smejo reči, da so po svojih škofih v živi zavezi z apostolskim stolom svetega Petra, kakor to hoče vera katoliška in cerkvena svoboda.

To so take pravice, da jih katoličanom nihčér vzeti ne sme, še manj, pa to smejo zastopniki kake srenje, ali zastopniki državnega zbora. Zakaj, kar katoličanu gre, kar je treba sv. cerkvi, da spolnuje svoj nebeški namen, to se ne da drugim na voljo, za to nimajo zastopniki oblasti, v imenu katoličanov odločevati; to je naše, ki se nam po pravičnem potu nikdar vzeti ne sme. U.

Zgodovinski spominki za prosto slovensko ljudstvo.

Spisal

Davorin Trstenjak.

IX.

V Čerminah Rothenmann.

Cesar Henrik III. je 2. Oktobra 1048. bavarskemu škofu Hartwiku, kateri je svoj sedež imel v Bambergu, svojo lastnino, ktera je ležala v županiji: Palta daroval. Ta lastnina se je ponemškem velela Rotenmanun, Slovenci so jo imenovali: Cirminah, to je: v Čirminah. Rotenmanun pa ni druga, kakor prestava slovenskega imena: v Čirminah, ker črveni, črmeni, črleni pomenja: rudeče, roth. Tako še je Slovenec v 12. stoletju po gornjem Štajerju prebival. Leta 1042. je cesar Henrik III. poklonil svojemu mejnemu grofu Gottfriedu dve veliki kmetiji v županiji hengiški blizo Vilduna. Posestniki tih kmetij imajo čisto slovenska imena kakor: Stano Vengaj, Trevino, in Obolom: Stano od besede: stan, Vengaj, toliko ko ljubitelj gaja, od staroslovenske korenike: van, ven, ljubiti, Trevino od trave, ali če bi zapisano bilo za Drevino iz besede: drevo; Obolom pa pomenja: vodolom, ker oba v stari slovenščini je pomenjalo: stu-

deničnico, hladno vodo, tedaj; Obolom, stanovnik kraj stude-
dene vode, ktera se je lamala, ali zemljišče lamala. *)

Dopisi.

Iz Breške okolice 18. oktobra 1867. Kar piše „Slov. Gospodar“ v 27. listu pod nadpisom: „Soper konkordat“ ni popolnoma resnično v tem oziru, da bi bili srenjski očetje Breškega mesta tudi prošnjo vložili, naj se ovrže omenjena crkvena pogodba. Po občinski postavi se morajo srenjski očetje sklicati, njim se mora zadevna reč predložiti, oni se imajo o njej posvetovati in na zadnje imajo sklep storiti. Vse to se v Brežeah ni zgodilo, temuč nekteri mladi mestjani so hodili z občinskim policajem od hiše do hiše podpisov nabirat in so tako nektere nevedne res vlovili, izmed kterih ni nobeden bral zadevne postave. Razun drugih mestjanov tudi več srenjskih odbornikov ni podpisalo te prošnje in tako je le lastnina večidel takih, ki jih je le redkokrat v crkvi videti skoz celo leto. Nektere mestjane so s tem na podpis privabili, ker se jim je povedalo, da je prošnja za vojake, ki bi se naj v Brežeah nastanili, da bi krčmarji več dobička imeli. — Sicer pa se pripoveda, da so nekteri iz Dunaja opombo dobili, tudi soper to crkveno postavo demonstrirati; vendar vse to ne bode zmotilo naših pametnih Slovencev, kteri ostanejo zvesti sveti materi katoljski crkvi, ktera je zmirom se potegovala za enake pravice vsakega stana. Tudi te skušnjave bode Bog od nas odvrnil in nam zopet dal ljubi mir med domačimi, ter hudobijo v sramoto postavil. X.

Iz Središča. Po raznih krajevih naše domovine slišijo se prijetne vesti o krepkem gibanju slovenskega naroda, donijo veseli glasovi o vspešnem napredku na slovstvenem polju, plamtijo goreče želje plemenitih src za omiko, za svobodo. Kako močno in silno ljudstvo po duševnem razvitku prirojenih moči hrepeni, temu je živo jasna priča bivša slovesnost pri Mali nedelji v častni spomin pokojnemu Krempljnu. Se ve, da v sreih ondašnjih stanovnikov veje duh slavnega pokojnika, pri nas pa je vse rahlo, puhlo trohlo — in kako ne bi bilo? Vsej razve nekterih gospodarjev, ki so imeli priložnost prihajati k veseliam in besedam in ki marljivo prebirajo slovenske časnike ne brini se ni živa duša za narodno reč: to je tedaj le malo bliščečih iskric v velikem kupu črnega oglja. Nekteri kažejo, da sicer imajo veselje in voljo do narodnosti; ali nemajo pravega voditelja, ki bi jih budil, vnemal, podbadal, zato pa se lahko dajo od drugih, ki malo po gospodski pete sučejo in ki jim jihova tetica „Tagespošta“ z svojim smrdečim salom možgane maže, zmotiti, ter na krivo pot zavesti. Hvala Bogu! priložnost je tukaj. Kakor so namreč letošnje leto pomurski poljanci imeli besedo v slavo Krempljnu, tako bi jo lahko imeli séasoma podravski doljanci v spomin Modrinjaku, prvemu našemu pesniku. Ni mi priložnost zdaj obširnije o njem pisati; (zgodilo bo se pa skoro) le ponosno oznanim besede, ktere mu je nadahnola Vila pevkinja leta 1813, ko je zapel.

Zadnji človek je na sveti,
Ki svoj rod za nič drži,
Zastonj so mu rožni cveti,
Njemu nič ne diši.

V nedrah maternih se shrani.
V njeni reji se zredi,
Mačeho oslepno brani,
Mater pa za nič drži.⁴

itd. itd.

Iz teh kitic jasno sije, v kakih okoliščinah je živel, s kakim duhom je dihal Modrinjak. Vzbudite se tedaj gospodje sosedi (vsaj vas je duhovnih in svetskih) ter počastite z dostojno slovesnostjo že štirideset let počivajočega pesnika, delajte, da se krepí, širi, razvija pravo jedro slovenstva v vaši domačiji, ker s tem bodete odstranili mnogo, kar je gnojnega in gnjilega na domačem polju! Le duševne sile in podporne pomoči darilnih rok v krepki zavezi bodo nas pripeljale do izpolnitve naših želj.

Novičar.

Državni zbor.

V 35. seji državnega zbora so se prečeli naj prej trije pravosodnjiški predlogi, prvi zastran preklicanja (amortiziranih)

*) Iz teh resničnih in iz starih pisem vzeti člankov učenega pisatelja lahko spoznamo, da več kakor tretjina štajerskih Nemcev ni druga, kakor ponemčeni Slovenci, in ti dan današnji so nam Slovincem postali tako neprijazni. Poturica je huji od Turka pravi Hrvat.

Vredništvo.

ranja) denarnih pisem (Werthpapiere) drugi predlog dr. Reebauer-ja in Lasser-ja zastran fevdne zaveze v Štajerski in Solnogradškem se nahajajočih fevd; tretji predlog dr. Mühlfelda, naj se odstrani konkordat. Prvi trije predlogi so bili izročeni posebnemu odboru od 9 članov, zadnji pa se je izročil verskemu odboru.

Dalje je bilo na dnevnem redu sporočilo denarnega odbora zastran pobotovanja c. k denarnega ministerstva s ogerskim denarnim oskrbništvom. Po predlogu denarnega odbora je državni zbor to za znano prijel. — Za tem je bilo sporočilo gospodarskega odbora zastran sklenene zaveze z južno železnico in brodišča v Trstu. Odbor je predložil naj se to izroči denarnemu odboru, kar se je tudi storilo. Drugo sporočilo gospodarskega odbora je bil, naj se ovrže postava žganičine dače v notrajni Avstriji od 1865. To se je odbilo, ker je vlada obljubila zastran tega posebno postavo predložiti.

V 36. seji drž. zbora je bilo na dnevnem redu sporočilo vstavnega odbora zastran premembe c. patenta od 26. februarja 1861. Pri občnem besedovanju je rekel Ziemialkowski, da bo takrat tudi glasovala jegova stranka, ker upa, da dobi tudi za svoje stvari dovolitve (koncesije), kedar se bode govorilo o posameznih paragrafih. — Plener in Reebauer nahajata, da je v načrtu popolnoma dognano, kar se tiče deželnega samozakonstva (avtonomije dežel).

Pri pretresovanju posameznih paragrafov je bil §. 1. soglasno odobren, §. 2, 3, 4, 5 pa brez besedovanja. — Pri § 6. je tirjal Brestl, naj se upeljajo neposrednje (direktno) volitve za državni zbor. Jegov predlog vendar ni obveljal, ker je samo leva stranka za njega glasovala. — Celo ednak predlog, ali tudi brez vspeha je napravil Dienstel pri §. 7. Pri §. 7. je govoril tudi Guszalevics in z statističnimi razlagami dokazal neprimernost med Rusi in Polaki v Galiciji in Dr. Toman je govoril za pravice deželnih zborov proti državnemu zboru.

— V 37. seji drž. zbora se je dalje besedovalo o februararnem patentu od 1. 1861 §. 7. je bil odobren po kratkem §. 8. in 9. pa brez besedovanja. — Proti §. 10. je govoril minister denarstva in zahteval, celo določen čas, v kterem se naj skliče vsako leto državni zbor, ker mu je beseda „vsako leto“ preobširna in ker še mesca januarja prevdarek stroškov (Budget) ni dovršen. Jegov predlog se vendar ni podpisal in §. 10. je bil odobren po odborovem predlogu. Proti oddelku b. v §. 11. je govoril minister vojaštva John. Proti Johnu Herbst in Schindler, in sta branila pravice, po kterih ima samo državni zbor vojaške novake (rekrute) dovoliti. Tudi to je bilo odobreno, kakor je predložil odbor. Ravno tako so tudi obveljali oddelki c. d. e. f. g. skorej brez besedovanja. — Pri oddelku h. je govoril Jäger ali brez vspeha. Proti oddelku i. sta govorila posebno Polaka Sawczynski in Krzczunowicz.

V 38. seji drž. zbora se je dalje pretresoval februararni patent. Na red je došla črka k. §. 11. (oblasti držav. zbora). Proti sta govorila Zyblikiewicz in Krzczunowicz. — Odborov predlog se odobri. — Ravno tako oddelki l. m. in n. — Pristavil je še se oddelek o. po predlogu dr. Bahans-a. „Postavodavstvo in način vravnave onih zadev, ktere so po zjedinenju z Ogersko skupno določene,“ spadajo pod oblast drž. zbora. — Paragrafi od 12. — 17. so bili tudi odobreni. — K §. 18. se je pridal ta popravni nasvet Leonardis-a „Znova se tudi mora voliti, če se poslanec poslanstva odpove.“ Tudi vsi drugi paragrafi februararnega patenta so bili tako odobreni, kakor je predložil odbor in s tim postavni predlog zastran premembe februararnega patenta dovršen.

V 39. seji drž. zbora je došlo na red četenje postave zastran državnega namestovanja, ktera se je prijala z 119 glasi proti 46. — Dalje je bilo sporočilo odbora kazenske postave, zastran ravnanja pri posvetovanju načrta nove kazenske postave. Oddelek 3. te postave se zavrzé, drugi pa odobrijo. Za tem je došlo sporočilo odbora prošnje zastran postave punciranja. — Odbor denarstva je predložil, naj se ta prošnja izroči denarnemu ministerstvu z nagovorom, naj zastran tega napravi predlog. Se odobri.

Prošenje zastran ovrženja konkordata, je pri vseh teh sejah bilo prek in prek zadosti naznanjenih. Srečni ljudje, kteri v Avstriji drugih prošnji do vlade nimajo!

— Gosposka zbornica je v seji 18. t. m. nepremenjeno odobrila postave državnega zbora zastran poprave dav-